

Landschapskrant

Haspengouw en Voeren

Moelingen

Inhoudstafel

Beste lezer

Landschapskrant – April 2011 – Nummer 23

Handsroo

Er is van alles te beleven in Haspengouw en Voeren de komende maanden. Rijkhoven, Millen, Widooie, Brustem en Borgloon krijgen een bezoekje van de klapcaravan. In Voeren organiseren we een stiltewandeling. En het Hornebos wordt omgetoverd tot een nieuw Verborgten Moois. Ook onze landschapsteams zitten niet stil. Zij toeren nog steeds door Haspengouw en Voeren om het landschap te herstellen. Hoe je hen kan inschakelen, lees je op de volgende pagina.

Het RLH-team

Het landschap vertelt

“Wij hadden thuis wel wat akkers. Voor aardappelen, graan en voederbieten. Maar wij hadden geen paard. Toch moest er geakkerd worden hé. Dan kregen wij een paard van een boer vlakbij, van Pee, een boerenpaard. In ruil voor dat paard moesten pa en mijn broer op de boerderij gaan helpen. Dat werd opgeschreven. Ge moest de boer helpen met bieten kappen en in de oogst gingen wij ook helpen” MARTIN, INWONER VAN WALTWILDER

“We zaaiden vroeger met de hand hé, en dan was je moe hoor. Dan had je een bak voor je hangen van vier à vijf kilo en dan smet je... nu is er een machine om te zaaien.” RENÉ, LANDBOUWER OP RUST

Aan het woord zijn enkele inwoners van de streek. Met hart en ziel vertelden zij ons hun verhaal over het landschap van pakweg 50 jaar geleden. Over de aanleg van verharde wegen, de opkomst van kleine industrieën en de teloorgang van de hoogstamboomgaard. Ze vertelden ons over het bakken van brikken, de schaalvergroting in de landbouw en over de bidprocessies in de dorpen. We schreven alles neer in een mooi geïllustreerd boek over hoe de mens

de laatste 200 jaar ons landschap heeft gevormd.

Maar dat is nog niet alles. De komende tijd hebben we nog heel wat ander leuks voor jou in petto. Met onze splinternieuwe ‘klapcaravan’ trekken we vanaf 17 april naar Rijkhoven, Millen, Widooie, Brustem en Borgloon. In ieder dorp organiseren we samen met de betrokken gemeenten boeiende activiteiten. Kijk snel verderop in onze landschapskrant voor het complete programma.

Onze website is vernieuwd!

Kijk snel op www.rlh.be

Klik op ‘projecten’ om te kijken wat het RLH allemaal doet in jouw gemeente. Via het landschapsloket kan je online folders, advies of hulp bij werken aanvragen. Ook de wandelaar vindt zijn gading op de nieuwe website. Bij ‘recreatie’ kan je alle wandelfolders van het RLH bestellen. Neem zeker een kijkje. Veel surfplezier!

2
Aan het werk in
het landschap

Knoestige
knotbomen

3
Het landschap
vertelt

4
Verborgten Moois
Hornebos

Korte berichten

Aan het werk in het landschap

Interview

De familie Polhuis

De hazelmuis vertoeft graag in houtkanten.

VOEREN - Bij de familie Polhuis werd een houtkant en een hoogstamboomgaard aangeplant met de hulp van het Landschapsloket. Op perceel 'Boomgaard den Kaelen Berg' kunnen ze dus binnenkort genieten van eigen fruit en hopelijk een eigen hazelmuisfamilie. Hoe dit mogelijk werd, vertellen ze je zelf.

Hoe zijn jullie in contact gekomen met het regionaal landschap?

"We zijn met RLH in contact gekomen dankzij een bijeenkomst van de werkgroep hazelmuis van Natuurpunt. Er werd gekeken hoe we de hazelmuis een betere leefomgeving konden geven in de Voerstreek. We kregen toen te horen dat we voor de inrichting van ons perceel contact moesten opnemen met het RLH. Enkele dagen later kwam Gabriël langs en werd gekeken welke aanplantingen wel en niet mogelijk waren op onze percelen. En ja, dat verliep heel prettig. Ook kregen we meteen een heel duidelijke offerte. Daarop stond wat gepland kon worden en wat de mogelijkheden van subsidies waren."

Waarom hebben jullie gekozen voor een boomgaard en een houtkant?

"Ik weet niet hoe het anders gaat, maar wij wilden heel graag zo'n houtkant en we hadden niet zo iets van dat mag er niet in of dat moet er wel in. We wilden wel zo'n natuurlijk mogelijke houtkant met zoveel mogelijk soorten planten die hier ook voorkomen. En juist ook soorten waar die hazelmuis op af komt, want dat was de eerste aanzet van het hele planten. In combinatie met dat we zelf al tijdenlang een eigen hoogstamfruitboomgaard wilden."

Hoe verliep het aanplanten?

"Afgelopen winter stonden we op de planning. Voorafgaand was er nog een overleg met Gabriël en ook

de ploegbaas kwam langs om te kijken waar het geplant moest worden. Het had echt niet gehoeven, maar we vonden het zelf wel leuk om erbij te zijn tijdens de plantwerken. En we waren verbaasd over hoe snel het eigenlijk ging. We hadden gedacht die zijn weken bezig in deze zware kleigrond met silexstenen, maar de houtkant was er in een halve dag. Maar dat is de routine van het landschapsteam die dat dag in dag uit doen."

"Iedereen die een stuk grond heeft en dit op een landschappelijke manier wil inrichten raden we zeker aan om contact op te nemen met het regionaal landschap."

Wat vinden jullie van het resultaat?

"Het was wel even wennen. Je maakt je zo wild van die houtkant en dan staat hij daar nu als sprietjes. Maar er zit nu nog geen blad aan en het is natuurlijk nog maar net geplant. De bomen zie je daar staan. Voorlopig zijn dat nog maar kleine fruitbomen. Maar het is wel al echt een boomgaard en binnen twee jaar hebben we al ons eigen fruit."

Naast de familie Polhuis werden nog meer inwoners van Haspengouw en Voeren geholpen door het landschapsloket en het landschapsteam. We geven hieronder een opsomming van de werken:

- 14 km haag aangeplant
- 60-tal hoogstamboomgaarden hersteld of aangeplant
- meer dan 200 loofbomen aangeplant
- 100-tal kotbomen geknot

Wil je advies van het regionaal landschap of wil je werken laten uitvoeren door het landschapsteam?

Neem dan contact op met het landschapsloket:

www.rlh.be, landschapsloket@rlh.be of 011 31 38 98.

Wil je zelf aan de slag en zoek je meer info over een klein landschapselement? We hebben folders over knotbomen, hoogstamfruitbomen, houtkanten en graften, poelen en hagen en heggen.

Deze folders kan je bestellen via internet, mail of telefoon: www.rlh.be, landschapsloket@rlh.be of 011 31 38 98.

Knoestige knotbomen

Een knotboom ...

Een knotboom is een boom waarvan om de paar jaar de kruin volledig weggesnoeid wordt. Knoestige knotbomen zijn al eeuwenlang een vertrouwd beeld in ons landschap.

Het landschapsteam heeft de afgelopen maanden meer dan 100 knotbomen onder handen genomen.

Knotten wordt van oudsher gedaan om regelmatig een voorraad hout te hebben. Door het knotten ontstaan er kieren en holten in de boom. Hier maken dieren en planten handig gebruik van. Mos en varens zijn de trouwste bewoners, maar ook de steenuil nestelt zich graag in de holtes van een knotboom.

... moet geknot worden

Eens je met knotten begint moet je dit regelmatig blijven doen en daar wringt vaak het schoentje. We zien op veel locaties verwaarloosde knotbomen staan. De takken worden te zwaar en scheuren uit. Met een deskundige knotbeurt kunnen we deze bomen een nieuw leven geven.

De steenuil leeft in hoogstamfruitbomen en knotbomen.

Het landschap vertelt

HASPENGOUW EN VOEREN, DE MENS VORMT ZIJN LAND

Tumuli Ginkelom

Waltwilder

Romeinse kassei Helshoven

Het landschap in onze streek is het groeiende en bloeiende product van eeuwenlange geschiedenis en eeuwenlang gebruik. Het begon toen de mens zich in Zuid-Limburg settelde, er bomen kapte en huizen bouwde in de buurt van bronnen en beekjes. Onze streek was geliefd. De rijkdommen van de bodem gebruikte men om woningen te bouwen en de vruchtbare grond zorgde voor voedsel. Het landschapsbeeld verandert echter voortdurend en de laatste 200 jaar volgden de veranderingen elkaar snel op. Laag over laag kreeg het landschap gestalte. De huidige streekbewoner is daarvan een belangrijke getuige.

Het regionaal landschap schakelde het Centrum voor Agrarische Geschiedenis in om de evolutie van ons landschap in woord en beeld te brengen. Nathalie Ceunen neusde rond in stadsarchieven, verzamelde oude en nieuwe foto's over ons landschap en interviewde veertig streekbewoners en 'Haspengouw-deskundigen'. Het resultaat verzamelden we in een schitterend **geïllustreerde publicatie** met tal van oude foto's, kaarten en citaten uit de interviews. In de publicatie belichten we vijf thema's die Haspengouw en Voeren typeren. Over de indeling van het landschap en het ontstaan van de dorpen, over de infrastructuur, over de landbouw, over de industrie en tenslotte over hoe we onze streek vereren en een naam geven. In de vijf bijlagen focussen we op evenveel Haspengouwse dorpen en doen we een suggestie om zelf het landschap te ontdekken.

Maar er is meer. Tussen 17 april en 29 mei 2011 trekt onze **'klapcaravan'** van dorp tot dorp. Deze ludieke reizende tentoonstelling houdt halt in Rijkhoven, Millen, Widoonie, Brustem en Borgloon. In de klapcaravan kan je kijken naar beelden van vroeger en luisteren naar belevenissen en anekdotes van mensen uit de streek. Kom naar onze klapcaravan tijdens onze publieksmomenten. In ieder dorp organiseren we bovendien een leuke activiteit.

In de boekenkast van de Zuid-Limburgse streekbewoners mag de publicatie **'Het landschap vertelt'** niet ontbreken. Deze is vanaf 17 april te koop bij het regionaal landschap of tijdens de ronde van de klapcaravan. De publicatie bestaat uit een boek van 240 bladzijden en vijf specifieke bijlages.

Lanceringsprijs: € 15 (enkel op de vijf evenementen)
Normale prijs: € 20 (exclusief verzendingskosten)

Alden Biesen Rijkhoven

17 APRIL / BILZEN (13U - 18U)

1 IN RIJKHOVEN IS HET GOED LEVEN

De Landcommanderij Alden Biesen ligt op een uitgelezen plaats in het landschap. Waarom de commanderij en de inwoners van Rijkhoven zich precies daar gesetteld hebben, ontdek je tijdens een erfgoedwandeling.

- Doorlopend: wandeling met ludieke vertellingen onderweg (2 uur/5,5 km)

De heemkundekring Bilisium organiseert een zoektocht naar oude foto's over het dorp Rijkhoven. Neem jouw oude foto's over Rijkhoven mee naar de tiendschuur in de Landcommanderij Alden Biesen en dit vanaf 13 uur tot 18 uur. De foto's worden meteen ingescand en terugbezorgd. Ze krijgen zodoende het fotoarchief van de heemkundige kring.

Waterburcht Millen

1 MEI / RIEMST (10U - 17U)

2 MOEDER WAARVAN LEVEN WIJ? MILLEN LANDBOUWDORP

Waar mensen wonen, moet voedsel zijn. Om dit voedsel te produceren ontpopte Millen zich tot een echt landbouwdorp. Ervaren gidsen dompelen je onder in het landbouwleven van weleer.

- 10u en 14u: vertrek gegidste wandeling (2 uur/5 km)
- 10u en 14u: vertrek gegidste fietstocht (2 uur/25 km)
- Tentoonstelling oude landbouwwerktuigen

Kasteel Widoonie

8 MEI / TONGEREN (13U - 18U)

3 OVER GOD, GRENZEN EN HET GEVEN VAN NAMEN IN WIDOOIE

Een territorium werd afgebakend met natuurlijke grenzen, zoals een rivier. Als dit niet mogelijk was, werd er een boom, steen of kruis geplaatst. In Widoonie ga je op zoek naar deze heilige plaatsen.

- Doorlopend: fotozoektocht (5 km)
- 13.30u: gegidst bezoek kasteelpark
- 17u: vertelling 'Bedoje Bumpke' (het Widoonie boompje) in de schuur

Brustem-dorp

22 MEI / SINT-TRUIDEN (10U - 17U)

4 STOFWEGEN, SPOORWEGEN EN SNELWEGEN IN BRUSTEM

Iedereen toert door het landschap. Vaak via een verharde weg, maar soms ook via kleine paadjes of met de tram. Hoe al deze soorten wegen zijn ontstaan en hoe sommige wegen zijn verdwenen, kom je in Brustem te weten.

- Doorlopend: dorpswandeling en kinderanimatie
- 10u en 14u: vertrek gegidste huifkarrentocht (2 uur)
- 13u: enige startmoment begeleide fietstocht (4 uur)
- Reservatie verplicht: 011 70 18 18. Met elektrische fiets € 20

Stroopfabriek

29 MEI / BORGLOON (13U - 18U)

5 INDUSTRIE VOOR DE LANDBOUW IN BORGLOON

De meeste Haspengouwse industrieën kwamen rechtstreeks voort uit de landbouwactiviteit. De stroopindustrie was er één van. Ervaar in de stroomstroopfabriek hoe het er vroeger aan toe ging.

- Vanaf 13u30: workshops en proeverijen
- 17u: toneelspel plaatselijke toneelvereniging.

Heb je zelf een oud werktuig, speciaal gereedschap of een voorwerp met een interessant verhaal? Neem het mee naar de stroopfabriek. Zo draag je bij aan ons collectief geheugen.

Verborgen Moois Hornebos

Opening zondag 19 juni 2011 – 14.00 uur – Mechelen-Bovelingen

Haspengouw verbergt nog vele bijzondere natuurgebieden en landschappelijke pareltjes. Ze vertellen dikwijls een boeiend verhaal. Het regionaal landschap geeft ze indien nodig een opknopbeurt en in samenspraak met de eigenaars maken we ze toegankelijk voor het publiek. Zo zorgen we ervoor dat deze gebieden niet in de vergetelheid geraken. Na Nietelbroeken en Engelmanshoven laten we je dit voorjaar kennismaken met het Hornebos. Dit verborgen stukje in Mechelen-Bovelingen (Heers) heeft talloze verrassingen in petto voor de wandelaar.

Opening

Op 19 juni wordt het Verborgene Moois Hornebos feestelijk geopend. Tussen 14.00 uur en 16.00 uur nemen boswachters je mee op een tocht door het bos en de omgeving. Een uitzonderlijke kans om het landschap door de ogen van een boswachter te bewonderen.

Meer info over de opening vind je vanaf eind mei op www.rlh.be.

Zelf op stap

Vanaf midden juni kan je ook op eigen houtje dit vergeten plekje in het uiterste zuiden van onze provincie doorkruisen. Haspengouw is vandaag de dag bedekt met akkers en boomgaarden doorsneden met hagen en houtkanten. Het Hornebos is een zeldzaam overgebleven stukje bos dat eens heel Haspengouw bedekte. Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft de afgelopen jaren hard gewerkt om het Hornebos terug in topconditie te krijgen. Het is een groene oase waar je gezellig kan struinen. Maar op de wandelingen is meer te zien dan enkel het Hornebos. Je duikt onder in holle wegen, je komt voorbij de bronnen van de Herk, je bewandelt de imposante rode dreef richting de overblijfselen van het kasteel van Bovelingen. En van op het plateau geniet je van vergezichten over het Haspengouws landschap.

Praktisch

Lengte wandellussen: 3km en 8km

Niet geschikt voor rolstoelen en moeilijk toegankelijk voor buggy's

☀️ **Startpunt:** Kasteel van Mechelen-Bovelingen (Altenastraat, Heers)

Verborgene Moois folder vanaf midden juni te koop aan 1,5 euro via www.rlh.be
Op 19 juni uitzonderlijk aan 1 euro.

Bosuul

Meidoorn

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Danny Deneuker
Daaleindestraat 2
3720 Kortesseem
T 011 31 38 98
F 011 31 53 07
info@rlh.be
Deze krant wordt gratis verspreid op 140.000 exemplaren.

Werken mee aan deze editie

Redactie RLH-team (An Digneffe, Anneleen Verpoorten, Martin Merken, Kristel Van Lishout, Mieke Vanlangenaeker, Miranda Bemelmans, Kathleen Stappers, Katelyn Vandenbergh, Gabriël Erens, Tine Rijvers, Christel Cornelissen, Frederik Santermans, Joke Rymen, Ward Andriessen, Erik Van Esch, Eliane Erens)
Foto's RLH, Vildaphoto, Theo Broers
Vormgeving BLIKVOER (Luc Schreurs)
Druk Publirama Kortesseem
Volgende uitgave: najaar 2011

Een **Regionaal Landschap** is een streek in Vlaanderen met een waardevol landschap. Naar het voorbeeld van een 'Naturpark' in Duitsland of een 'Parc Naturel Regional' in Frankrijk, werd in onze streek het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren opgericht.

Het RLH-team werkt aan de uitbouw van deze streek op vlak van natuur, landschap en natuurgerichte recreatie. In opdracht van de 16 Haspengouwse gemeenten, Voeren, de Provincie Limburg en het Vlaams Gewest. In samenwerking met de Haspengouwse verenigingen voor natuur, landbouw, toerisme en weidelijke jacht. En met de steun van het Agentschap voor Natuur en Bos en het Agentschap voor Ruimte en Erfgoed.

Deze krant kwam tot stand met financiële steun van het Agentschap voor Natuur en Bos en Limburg Sterk Merk.

Korte berichten

Op waterkamp

Water is kostbaar! Om deze boodschap over te brengen zoeken we deelnemers voor een uniek jongerenkamp van 25 tot en met 28 juli. Een groepje Vlaamse jongeren krijgt dan de kans om samen met Nederlandse, Waalse en Duitse leeftijdsgenoten te leren over water. Dus ben je **tussen 7 en 12 jaar** en sta je te trappelen om naar **Aix-de-Chapelle** (gelegen tussen Voeren en Aken) te vertrekken? Neem dan contact op met het regionaal landschap (info@rlh.be of 011 31 38 98).

Werken in de Kevie

De Vlaamse Milieumaatschappij voert in augustus grootschalige werken uit in de Kevie in Tongeren. Hierover houden we in juni een informatievergadering. Heb je interesse om hierbij aanwezig te zijn? Neem dan contact op met het regionaal landschap. Meer informatie over plaats en datum vind je vanaf half mei op onze website (www.rlh.be).

Stilte ervaren in Voeren

Als je stilte wil ervaren in Limburg kan je terecht in één van de vier stiltegebieden. In Gerhagen (Tessenderlo), Zwarte Put (Lanaken, Bilzen, Zutendaal), Hoogbos Snouwenberg (Voeren) en Kempen-Broek

(Bree, Kinrooi, Bocholt) kan je in alle rust genieten van de natuur en het landschap. Om het stiltegebied van Voeren in de kijker te zetten organiseren we samen met de provincie Limburg een **stiltewandeling**. Op **25 april** kan je Hoogbos-Snouwenberg ontdekken met een stiltegid. De wandeling start om 9.30 uur aan het VVV-kantoor (Pley 13, 3798 s'-Gravenvoeren) en duurt tot 12.00 uur.

Meer info www.rlh.be